

RECENZJE

Antoni Marszałek [red.], *Integracja europejska*

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1997, s. 484.

Idea łączenia organizmów państwowych sięga początków cywilizacji ludzkiej. Częstość powstawały różnego rodzaju sojusze, unie, porozumienia mające na celu realizację różnorodnych zadań i wspólne rozwiązywanie problemów. Już starożytni Grecy zadawali sobie pytanie: co zrobić, aby wyeliminować wojny? Dopiero jednak kataklizm dwóch wojen światowych doprowadził do przedłożenia nad partykularne, mocarstwowe cele narodowe idei wzajemnego rozwoju i pomocy. Perspektywa przyłączenia Polski do zachodnioeuropejskich struktur gospodarczych i politycznych spowodowała zainteresowanie tą problematyką wśród badaczy wielu dyscyplin. Trzynastu autorów *Integracji europejskiej* pochodzących z Uniwersytetu Łódzkiego, kieruje swoją pracę „przede wszystkim do studentów i wykładowców studiów kierunków ekonomicznych, [...] również do innych czytelników, np. studiujących historię, politologię, prawo czy socjologię”. Podręcznik prezentuje różne aspekty integracji, pozwalając na zrozumienie różnorodnych procesów, jakie przeszły kraje Europy Zachodniej, procesów, które musi przejść także i Polska. Z tego względu *Integracja europejska* powinna zainteresować także geografów, przede wszystkim tych, którzy zajmują się problematyką gospodarczą, społeczną i regionalną. Książka składa się z 26 rozdziałów pogrupowanych w cztery części.

W części A: *Geneza i cechy ogólne integracji międzynarodowej*, przedstawiona jest historia rozwoju idei integrystycznych, wyjaśnione są podstawowe pojęcia, przesłanki, motywy i formy międzynarodowej integracji. Autor tej części zwraca uwagę na wkład autorów polskich (S. Staszic, A. Czartoryski, J. Hoene-Wroński, W. Jarzębowski) do rozwoju europejskiej idei integracji, którzy właśnie w zjednoczeniu Europy widzieli szansę dla krajów i narodów pozbawionych niepodległości. Również w czasie II wojny światowej misjonarska praca ambasady polskiej w Londynie (J. Retinger, W. Sikorski) doprowadziła do utworzenia Beneluksu. Za Węgrem Belą Balassy omówione są stadia rozwoju integracji regionalnej, według ich stopnia dojrzałości od strefy wolnego handlu przez unię celną, wspólny rynek, unię gospodarczą

do integracji całkowitej. Stadia te dla jednych ugrupowań są etapami przejściowymi (Wspólnoty Europejskie), dla innych optymalnym celem integracji (EFTA).

W części B: *Zachodnioeuropejskie organizacje i instytucje integracji międzynarodowej*, autorzy przedstawiają rozwój najważniejszych instytucji integracyjnych w Europie, takich jak: Rada Europy, Europejska Wspólnota Węgla i Stali, Wspólnota Europejska (EWG, Unia Europejska), Euratom, Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (EFTA), Unia Ekonomiczna Beneluksu, Rada Nordycka i Nordycka Rada Ministrów. Poszczególne organizacje przedstawione są w ten sam sposób. W pierwszej kolejności omawiana jest geneza powstania i podstawy prawne, później: organy, cele i środki, członkostwo oraz działalność instytucji. W każdym przypadku podkreślana jest rola i znaczenie, jakie poszczególne organizacje odegrały (odgrywają) w integracji europejskiej i o ile to możliwe, przedstawiany jest stosunek tych organizacji do nowo powstałych demokracji środkowoeuropejskich (w tym Polski). Zaakcentowano, iż u podstaw obecnej wielopłaszczyznowej integracji w Europie leżała integracja gospodarcza, gdyż wszelkie koncepcje integracji politycznej nie powiodły się.

Część C: *Główne obszary polityki ekonomicznej Unii Europejskiej*, to omówienie najważniejszych, praktycznych aspektów integracji, dotyczących wspólnej polityki: handlowej, rolnej, transportowej, przemysłowej, regionalnej, społecznej i walutowej krajów w ramach Unii. To najważniejsza część, pozwalająca zrozumieć, co leży u podstaw przemian przestrzennej struktury społecznej i gospodarczej w państwach zachodnioeuropejskich, a zarazem pozwalająca przewidzieć, jakie procesy transformacyjne stoją przed Polską i jej regionami przed przystąpieniem do struktur zachodnich.

Część D: *Kraje Europy Środkowej i Wschodniej a integracja międzynarodowa*, poświęcona jest omówieniu ugrupowań integracyjnych w naszej części Europy: RWPG, Grupa Wyszehradzka, CEFTA i innych. Przedstawiona jest tu także idea integracji międzynarodowej na – najniższym poziomie współpracy sąsiedzkiej i transgranicznej. Rozdziały dotyczące perspektyw integracji z Unią Europejską i wniosków dla Polski kończą opracowanie.

Całość posiada dużą wartość dydaktyczną, w tym jako podręcznik akademicki. Na szczególną uwagę zasługuje jednolita (o ile to możliwe) konstrukcja poszczególnych rozdziałów, wpływająca na przejrzystość i łatwość zrozumienia przedstawionej problematyki. Każdy rozdział kończy się uwagami końcowymi (będącymi przeważnie streszczeniem rozdziału), zestawem pytań kontrolnych ułatwiających naukę i zapamiętanie oraz literaturę zalecaną dla tych, którzy poczują niedosyt. Zastrzeżenia może budzić uboga szata graficzna, na którą składa się: 7 schematów organizacyjnych, 5 wykresów i jedna mapa. Mapa przedstawia rozmieszczenie w Europie istniejących i planowanych Euroregionów zbyt schematycznie. Na przykład kropka

u zbiegu granic Ukrainy, Węgier i Słowacji reprezentuje Euroregion Karpaty. Niezrozumiały jest także brak konsekwentnego nazywania Euroregionów. Rozbudowanie szaty graficznej kolejnych wydań *Integracji europejskiej*, powinno wzbogacić podręcznik nie tylko w sferze wizualnej, ale przede wszystkim dydaktycznej i poznawczej. Mimo powyższej uwagi, opracowanie pod redakcją prof. Marszałka nie traci swojej wartości, jest bardzo interesujące i zasługuje na zaznajomienie się z nim. Nie jest to tylko skrypt akademicki, będący zbiorem informacji, jest to również ciekawa lektura.

Stanisław Mordwa

